

VEDRANA GLAVAŠ

CRKVA SV. FILIPA I JAKOVA U SVETOM JURJU - REZULTATI NOVIH ISTRAŽIVANJA

Vedrana Glavaš
Frana Krste Frankopana 24
HR 53270 Senj
vedrana.glavas@gmail.com

UDK: 902.2(497.5 Sveti Juraj)
904:726.5(497.5 Sveti Juraj)
Stručni članak
Ur.: 2009-09-18

U ovom radu autorica objavljuje rezultate arheoloških istraživanja crkve Sv. Filipa i Jakova u Sv. Jurju koja su provedena od 16. 11. 2008. do 17. 4. 2009. Arheološkim istraživanjem tretirana je površina uz sjeverni zid crkve. Ustanovljena je stratigrafska sekvenca od 10 faza koje pripadaju antičkom, srednjovjekovnom i novovjekovnom dobu. Registrirano je i istraženo 11 novovjekovnih grobova. Pokretni arheološki materijal je oskudan zbog kontinuirane uporabe prostora oko crkve kao grobljanskog, te stalnog prekopavanja. Zbog toga su otkriveni grobovi devastirani kasnijim ukopima.

Ključne riječi: Sv. Juraj, crkva sv. Filipa i Jakova, arheološka istraživanja

Crkva sv. Filipa i Jakova smještena je u neposrednoj blizini morske obale na starom mjesnom groblju u Svetom Jurju. Crkva, čiji su zidovi sačuvani gotovo do prvotne visine, jednobrodna je građevina s pravokutnom apsidom, kapelom na južnoj strani i sakristijom. U pisanim izvorima je prvi put neizravno spomenuta 1639. u popisu luka pod Velebitom kada se spominju kloštar i *criqua* u Svetom Jurju. Najvjerojatnije je riječ upravo o crkvi sv. Filipa i Jakova. U 13. stoljeću spominje se i benediktinski samostan sv. Jurja koji se nalazio negdje u blizini Senja. Spomenut je u raspravi iz 1248. nastaloj zbog nadoknade štete stanovnika Baške redovnicima sv. Jurja. Naime, bježeći pred

Tatarima redovnici su pobjegli u samostan sv. Lucije kraj Baške, no tamošnji su ih stanovnici opljačkali. Ovaj događaj najvjerojatnije se odnosi na redovnike čiji se samostan sv. Jurja nalazio upravo u današnjem istoimenom mjestu. Iako je crkva kasnije spominjana više puta u različitim spisima,¹ a i u novijoj literaturi,² nije sigurno vrijeme njezine gradnje. To je bio jedan od ključnih razloga za pokretanje zaštitnog arheološkog istraživanja prostora crkve i njezina okoliša.

Godine 2002. započela su zaštitna arheološka istraživanja prostora crkve i njezina okoliša radi prikupljanja svih relevantnih informacija o stratigrafiji ovog nalazišta.³ U razdoblju od 16. 11. 2008. do 17. 4. 2009. istraživanja su nastavljena, a provela ih je firma *Arheolog* d. o. o. pod vodstvom arheologa Damira Martinova. Projekt je u cijelosti financiran sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Ovom prilikom najiskrenije zahvaljujem kolegi Martinovu na svoj ustupljenoj dokumentaciji i stručnoj pomoći pri obradi arhitekture i pokretnih artefakata.

Uz sjeverni zid crkve otvorena je sonda veličine 16 x 2 m, tako da istražena površina iznosi ukupno 32 m². Pri iskopavanju je ustanovljena stratigrafska sekvenca od deset faza koje pripadaju antičkom, srednjovjekovnom i novovjekovnom dobu. Uz ostatke arhitekture, otkrivena je i pokretna arheološka građa, te 11 grobova novovjekovne faze. Bitno je napomenuti da je preciznija interpretacija istraženih slojeva unutar sonde još uvijek otežana zbog stalnog prekopavanja i upotrebe prostora oko crkve kao grobljanskog.

Najstarija faza koja je sigurno potvrđena ovim iskopavanjima pripada vremenu antičke Lopsike. Lopsiku prvi spominje Pseudo-Skilak u svom Periplu iz IV. st. pr. Kr. pod imenom *Alupsoi*. Kasnije je spominju antički geografi Plinije i Ptolomej pod imenom *Lopsica*, Anonim iz Ravene kao *Puplisca*, dok je u Guidonovoj Geografiji spomenuta kao *Publisca*. Antički toponim sačuvao se u današnjem imenu otočića Lisca.⁴ Upravo je taj otočić učinio luku sigurnim utočištem, čak i za jako burnog vremena, čime Lopsica postaje ishodište trgovačkog puta u japodsku u unutrašnjost. Sustav od 12 dosad otkrivenih prapovijesnih gradina prethodio je razvoju *civitatis Lopsicae*. One su kasnije ulazile i u njezin teritorij.⁵ Takav kontinuitet života *Lopsica* zahvaljuje

¹ Z. HORVAT, 2001, 26-27.

² A. GLAVIČIĆ, 1992, 100-101; Z. HORVAT, 2001, 21-32; M. BLEČIĆ, 2006, 5-26.

³ M. BLEČIĆ, 2006, 5-26.

⁴ M. ZANINOVIĆ, 1984, 192.

⁵ M. GLAVIČIĆ, 1995/96, 47.

izvanrednom strateškom smješčaju na ishodištu putova koji vode preko prijevoja Oltari dalje u Liku.⁶ Pretpostavlja se da su građani Lopsike dobili rimsko građansko pravo za vrijeme Augusta (27. pr. Kr. – 14. nakon Krista) ili Tiberija (14. – 37.), a municipalni položaj grada potvrđen je natpisom Tita Julija Laure, duovira i edila. Natpis koji je pronađen 1975. u župnom dvoru potječe iz prvog stoljeća, a glasi: *[T(ito) Iul(io)...] f(ilio) Se[rgia La]urae a[ed(ili) II] vir(o) bis II v[ir(o)] quinq(uennali) Iulia T(iti) f(ilia) Procilla patri suo t(estamento) p(oni) i(ussit).*⁷ Iz antičke Lopsike poznata su još samo dva natpisa. Prvi je nadgrobni natpis iz 1. st. Julije Tertije Toruke koja ga je podigla kćeri Juliji Pauli i unuci Apuleji Marceli Gajevoj: *Iuliae Sex(ti) f(iliae) Paullae f(iliae), Appuleiae C(ai) f(iliae) Marcellae nep(ti) Iulia C(ai) f(ilia) Tertia Toruca v(iva) f(ecit).*⁸ Sva imena spomenuta na ovim natpisima najvjerojatnije su drugi ili treći naraštaj romaniziranih starosjedilaca nakon postizanja civiteta.⁹ Drugi natpis otkriven je ovim istraživanjima, no o njemu će riječi biti nešto kasnije.

Najstarijoj fazi antike utvrđenoj ovim istraživanjima pripada masivni zid (SJ 2) širine 0,85 m, visine 0,79 m koji se pruža u smjeru sjever-jug. Čini ga srednje veliko, fino klesano kamenje, te manje neobrađeno kamenje vezano bijelom vapnenom žbukom. Nažalost, temeljna stopa nije utvrđena zbog izbijanja morske vode, no istraživanja su dokazala da je zid barem na 0,30 m nižoj razini nego sve ostale temeljne stope zidova okolne antičke arhitekture, što nas ujedno navodi i na zaključak da je spomenuti zid najstariji. Točnu dužinu zida nije bilo moguće utvrditi jer se na sjever pruža van iskopne površine, a na jug zalazi pod temelje crkve. Istom vremenskom periodu pripada i otvoreno vatrište sa slojem gareži. Vatrište je nepravilnog eliptičnog oblika, a čini ga crvena zapečena glina, te tri veća neobrađena kamena koja su ga omeđivala i koja su pronađena *in situ*. Promotrimo li njihov raspored, može se lako zaključiti da je vatrište u cijelosti bilo ograđeno kamenjem, koje se uslijed kasnijih devastacija nije sačuvalo. Njegova visina u sondi veže ga uz zid SJ 2, o čijoj funkciji bez opsežnijih istraživanja možemo samo nagađati. Sudeći prema njegovoj monumentalnosti, može se uvjetno prihvatiti da je zid SJ 2 perimetralni zid neke veće građevine koju tek treba istražiti.

⁶ A. GLAVIČIĆ, 1970, 47.

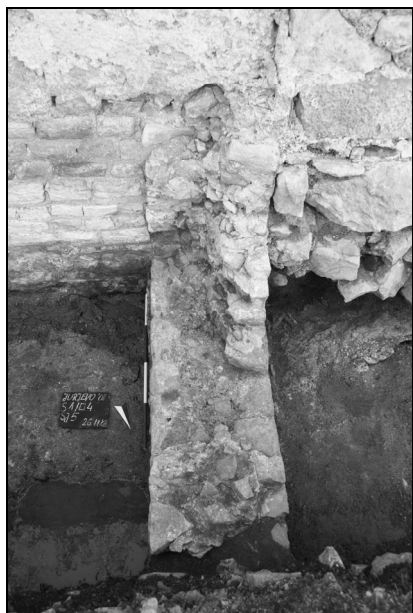
⁷ M. ZANINOVIĆ, 1980, 192.

⁸ J. BRUNŠMID, 1898, 171-172; ISTI, 1907, 201-202; M. ZANINOVIĆ, 1980, 192; ISTI, 1984, 37; M. GLAVIČIĆ, 1995/96, 64; CIL III, 3015.

⁹ M. GLAVIČIĆ, 1991/92, 109.



Sl. 1. Ostaci monumentalnog zida SJ 2 i na njega naslonjenog zida SJ 1



Sl. 2. Zid SJ 5



Sl. 3. Sv. Filip i Jakov - Tlocrt

Na zapadnoj strani neposredno uz zid SJ 2 naslonio se kameni zid širine 0,60 m (2 rimske stope) kojemu dužinu također nije moguće točno odrediti jer se nastavlja u smjeru sjevera van iskopne površine (Sl. 1), dok se na južnoj strani organski veže uz još jedan zid iste tehnike gradnje. Oba zida tvore jedinstvenu prostoriju (prostorija A) čiji će južni zid u kasnijim fazama biti iskorišten kao temeljna stopa crkve. Gradnja je izvedena u tehnici *opus incertum* od srednje velikih fino klesanih i manje neobrađenih kamenja vezanih

čvrstom, vapnenom žbukom. Visina sačuvanih zidova prostorije iznosi 1,72 m (istočni zid), te 1,25 do 1,52 m (južni zid). Pri istraživanju na južnom zidu otkriven je ulaz koji je najvjerojatnije vodio u prostoriju C. Pri tom se dobro uočava njegov zapadni rub koji završava ravno složenim kamenjem, a istočni je devastiran. Kasnije će ulaz biti zapunjen kamenjem koje će poslužiti kao temeljna stopa crkve. Prostorija A na zapadnoj strani omeđena je još jednim zidom (SJ 5) iste debljine i tehnike gradnje kao i njezini ostali zidovi (Sl. 2). Ovu situaciju možemo vrlo jednostavno povezati s rezultatima prijašnjih istraživanja. Naime, sada je prostorija (prostorija C) otkrivena istraživanjima 2002.,¹⁰ dobila još jednu dodatnu prostoriju na sjevernoj strani. Obje su povezane vratima. Ovim spoznajama tlocrt objekta postaje nešto jasniji, ali ne i cjelovit jer točna dužina zidova u smjeru sjevera nije poznata.

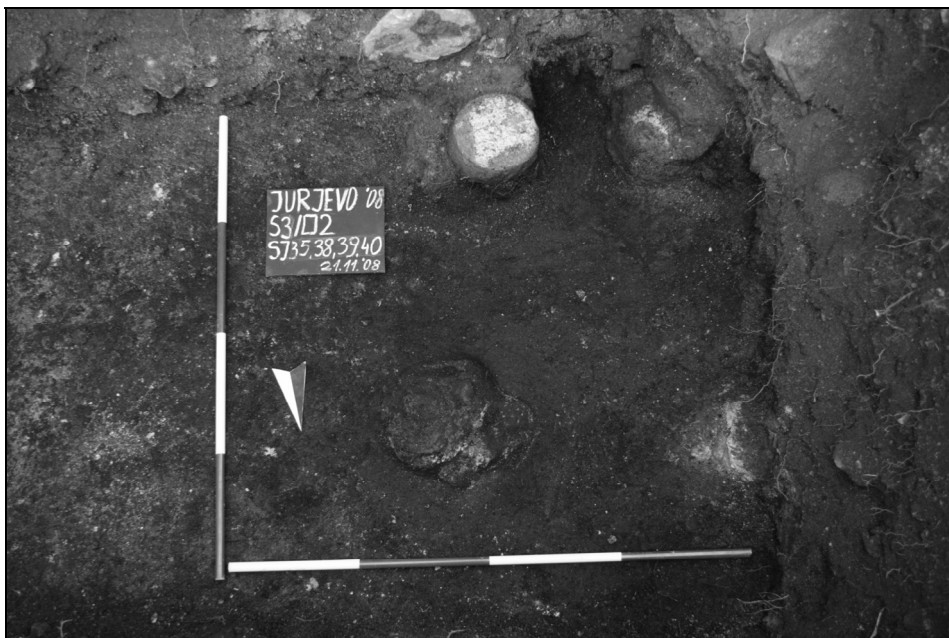
Istoj građevinskoj fazi pripada i podnica izrađena u tehnici *opus spicatum* otkrivena južno od zapadnog zida prostorije A. Podnica je sačuvana u širini od 4 metra, a sagrađena je od keramičkih pločica složenih na redove jedan iznad drugog pod kutom od 45 stupnjeva na podlozi od jako blijede smeđe vapnenačke žbuke pomiješane s malim, oblim šljunkom i ulomcima cigle. Ostatci iste podnice otkriveni su i tijekom ranijih istraživanja.¹¹ Sa sjeverne strane podnicu zatvara zid izrađen od kamena i ulomaka cigli i tegula povezanih bijelom žbukom. To je ista prostorija (prostorija B) čiji je južni dio otkriven pri istraživanju u brodu crkve kad je otkriven i njezin južni zid. U zapadnom dijelu sonde otkrivena su četiri kružna stupića hipokausta (Sl. 4) na podlozi koja počinje ispod temeljne stope crkve, a spaja se s podnicom izrađenoj u tehnici *opus spicatum*. U ovom slučaju, iako je riječ o dvije različite podnice, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je riječ i o dvije različite prostorije. Uvidom u nacrt s prijašnjih istraživanja, također se uočavaju dvije različite podnice. Međutim, suspenzure hipokausta otkrivene su i na podnici izrađenoj u tehnici *opus spicatum* što nije bio slučaj i pri posljednjem iskopavanju. Manji broj sačuvanih stupića vezanih uz sustav grijanja prostorija pripisujemo učestalijem prekopavanju površine izvan gabarita crkve, dok se u njezinoj unutrašnjosti to rjeđe činilo.

Južno od prostorije B tijekom istraživanja godine 2002. otkrivena je još jedna (prostorija D) s podnicom izrađenom u tehnici *opus spicatum* i stupićima hipokausta, te prostorija koja završava polukružno, a u njoj je otkriven mozaik od crnobijelih kockica s prikazom kukca.¹²

¹⁰ M. BLEČIĆ, 2006, 5-26.

¹¹ M. BLEČIĆ, 2006, 15.

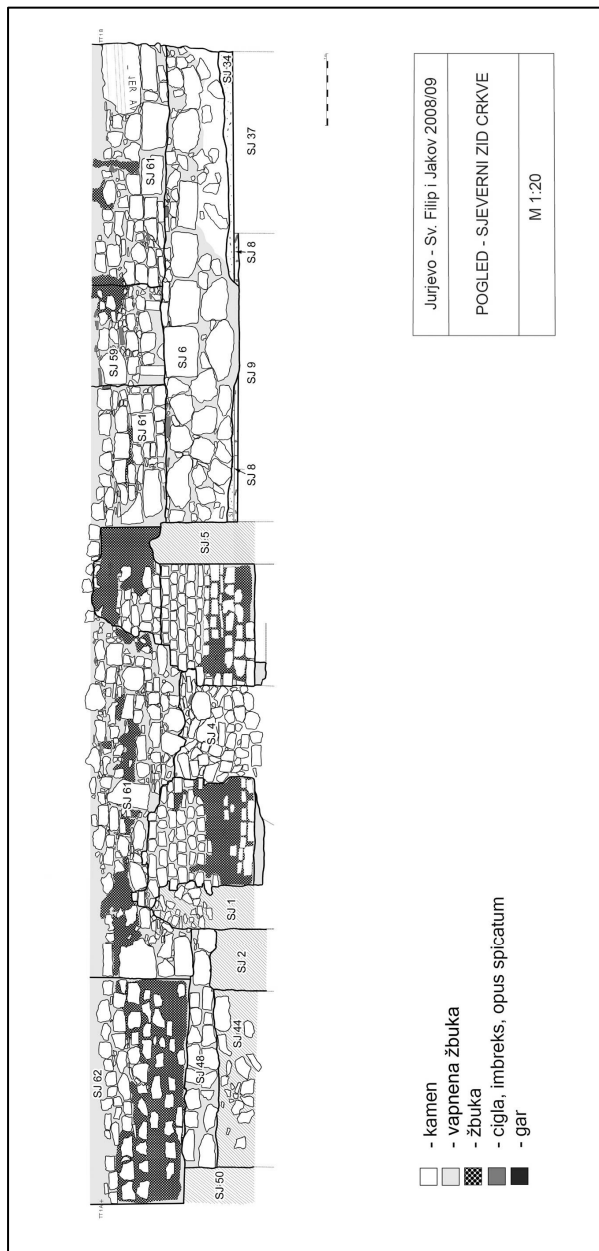
¹² M. BLEČIĆ, 2006, 20.



Sl. 4. Ostatci hipokausta



Sl. 5. Dječji grobovi br. 6 i br. 7.



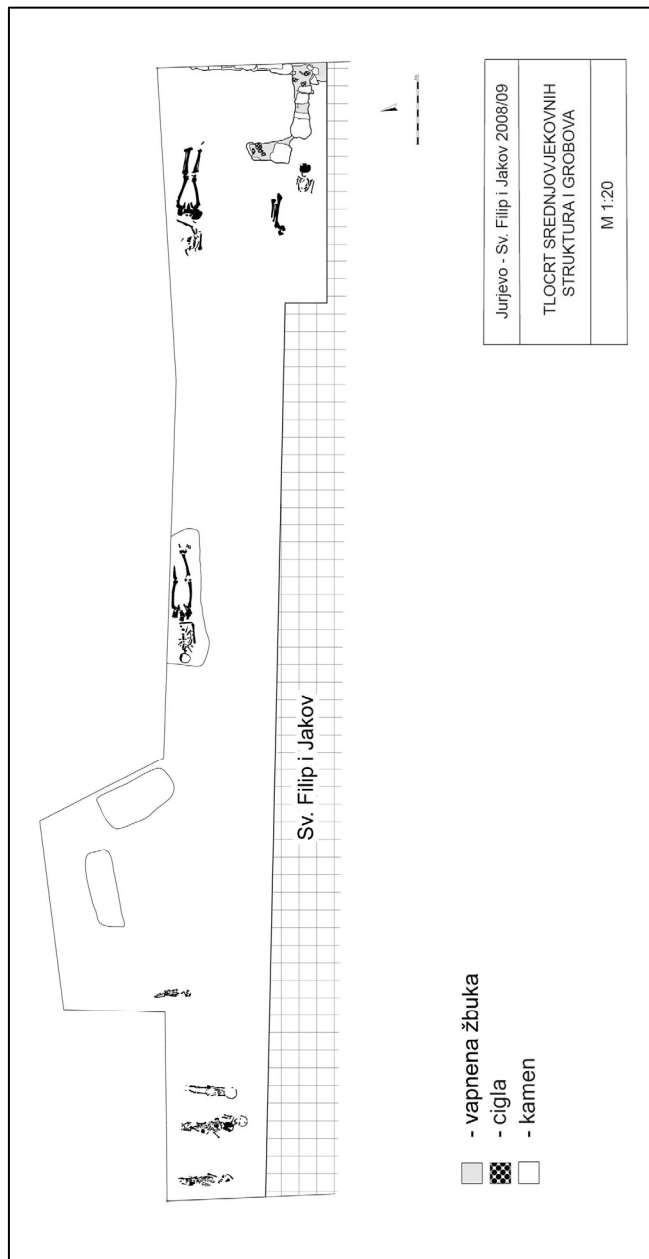
Sl. 6. Pogled na sjeverni zid crkve Sv. Filipa i Jakova



Sl. 7. Ispuna antičkog ulaza na južnom zidu prostorije A iskorištena kao temeljna stopa crkve



Sl. 8. Rimski natpis iskorišten kao spolija



Sl. 9. Tlocrt srednjovjekovnih struktura i grobova

T.I.



1



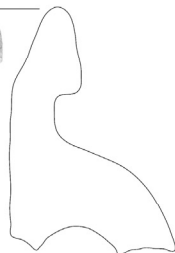
2



3



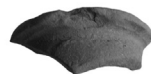
4



5

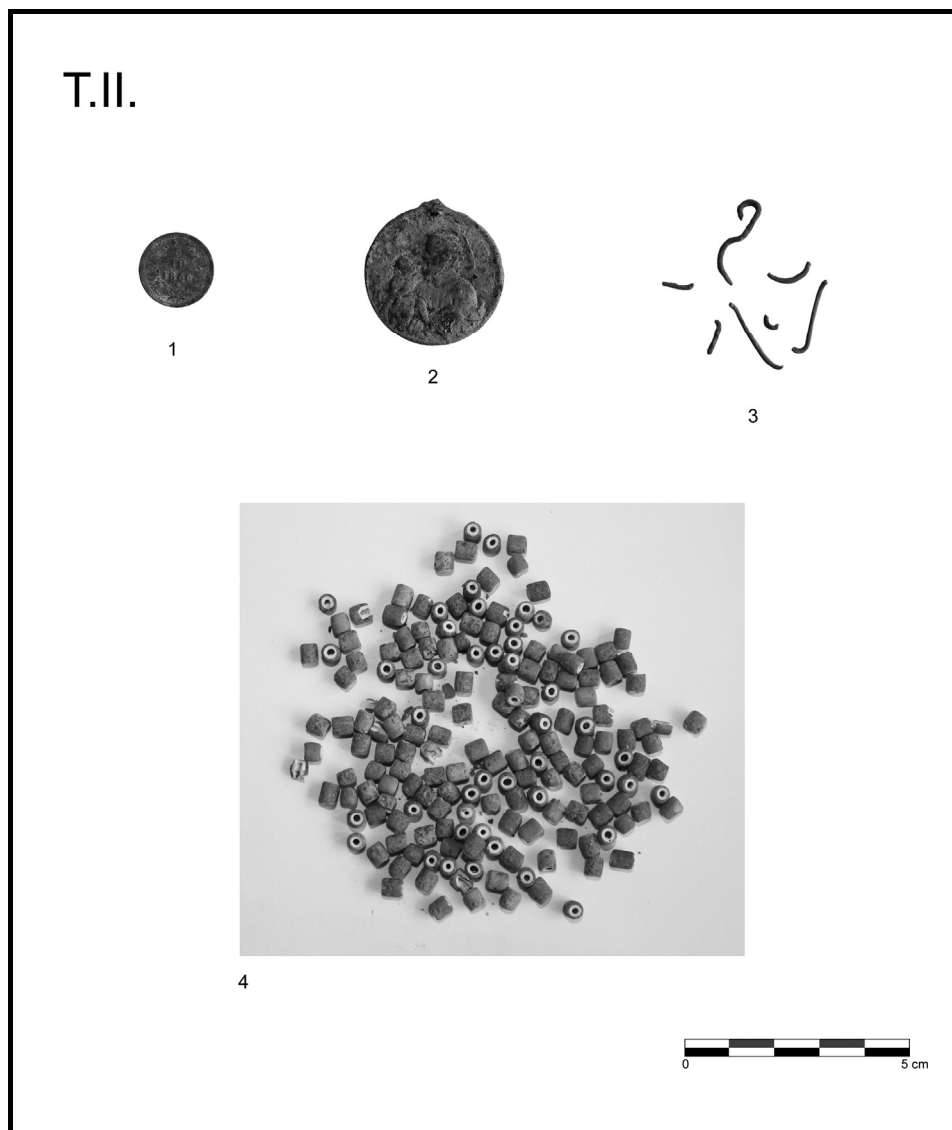


6



7





Kada se spozna nova situacija u tlocrtu (Sl. 3), jasno se mogu definirati barem dvije antičke faze ovoga objekta: prvoj fazi pripada monumentalni zid (SJ 2) otkriven na istočnoj strani sonde, te ostatci ognjišta; drugoj fazi pripadale bi ukupno četiri prostorije antičkog objekta i jedna koja završava polukružnom

apsidom (piscina?). Između ove dvije, sigurno potvrđene stratigrafske sekvence, mogla bi postojati još jedna, kojoj vjerojatno pripada mozaik uništen gradnjom zida B i B1 otkrivenog unutar crkvena broda godine 2002. Zapravo, to je zid SJ 5 čiji je sjeverni segment otkriven u ovoj kampanji 2008.

Iako nije sigurno koja je bila točna namjena ovog antičkog objekta, sa sigurnošću možemo potvrditi fazu kad je uslijedilo njegovo rušenje. U tom trenutku nastao je sloj u kojem su uočeni tragovi gorenja, te ulomci tegula, cigli i suspenzura hipokausta.

Još se ne može točno odrediti vrijeme kada se na ovom položaju podiže crkva jer raspoloživi ostatci arhitekture nisu dostatni za precizno datiranje. Istraživači gradnju najčešće stavljaju u 13. stoljeće.¹³ No, kameni zid (SJ 71) orijentiran u smjeru sjever-jug koji ulazi pod sjevernu apsidu crkve pripada starijoj srednjovjekovnoj fazi. Na maloj površini koja je otvorena tijekom ovih istraživanja ne možemo utvrditi njegovu funkciju. Međutim, izvori uz crkvu spominju i postojanje samostana, te župnog dvora. Fras u svojoj *Topografiji* navodi da se kraj župne crkve i župnog dvora vide tragovi stare građevine koja bi mogla biti stari pavlinski samostan.¹⁴ Ako bi se novim istraživanjima sadašnja sonda proširila, moguće je da bi se funkcija tog zida razjasnila, a za sada se o tome može samo nagađati.

Današnji izgled crkva je dobila u srednjem vijeku, najvjerojatnije u 13. stoljeću kada se podižu njezini zidovi. Istraživanjem je uočena i temeljna stopa zidova crkve, dok su na nekim mjestima kao potpora poslužili i ostatci starije, antičke arhitekture. U tom trenutku nastala je i ispunjena vrata na južnom zidu antičke prostorije A (Sl. 7) koja će također imati ulogu temeljne stope crkve sv. Filipa i Jakova. Perimetralni zidovi crkve sagrađeni su od obrađenog i poluobrađenog kamena povezanog bijelom žbukom, dok je u sjeverozapadnom uglu kao nosivi kamen iskorištena i jedna rimska *spolia* (Sl. 8). To je ulomak arhitrava veličine 0,99 x 0,52 m s fragmentiranim natpisom: [...] NER AV[G]. Slova su pisana elegantnom kapitalom. Međutim, nedovoljno sačuvani broj slova na natpisu ne dopušta nam da sa sigurnošću ustanovimo njegov sadržaj. Prva riječ bi mogla biti [Ve]NER[i], a u tom slučaju drugu riječ možemo restituirati kao AV[G(usti) SAC(rum)], dakle, riječ bi bila o natpisu posvećenom Veneri Augusti. S obzirom na to da je Lopsika dobila municipalitet za vrijeme Julijevaca, a Venera je zaštitnica julijevskog roda, to je moguće. No, sve su to samo nagađanja i daleke pretpostavke. Stoga to pitanje ostaje još uvijek otvoreno. Natpis zasigurno potječe s neke građevine iz antičke

¹³ Z. HORVAT, 2001, 21.

¹⁴ Z. HORVAT, 2001, 26.

Lopsike, i možemo sa sigurnošću pretpostaviti da nije donesen iz prevelike udaljenosti.

Posljednje gradnje u srednjem vijeku vezane su uz popravljajanje dotrajalih zidova crkve kada se dijelovi zidova obnavljaju ispunom od kamenja i cigle povezanih bijelom vezivnom žbukom. Tom periodu pripadaju i još neki zidovi koje nije moguće povezati zbog male istraživane površine.

Godine 1707. prvi put je spomenuto groblje u Svetom Jurju. Vrlo je vjerojatno da je riječ upravo o groblju nastalom oko crkve sv. Filipa i Jakova u kojoj je godine 1730. pokopan i župnik (plovani) Ivan Vukelić.¹⁵ Tijekom ovih istraživanja otkriveno je ukupno jedanaest grobova (Sl. 9) koji su nastali u vrijeme nakon srednjovjekovne upotrebe ovog objekta. Valja naglasiti da su gotovo svi istraženi grobovi devastirani recentnom upotrebom prostora, kasnijim prekopavanjima na groblju i naposljetku, korištenjem samog groblja sve do 1945. Orijentacija grobova je različita. Od njih jedanaest, pet grobova mlađeg sloja otkrivenih na zapadnom dijelu sonde orijentirani su u smjeru sjever-jug. Pri tom treba istaknuti da su to dječji ukopi koji se nalaze i na nešto većoj apsolutnoj visini od ostalih. Pokojnici su polagani na leđa s rukama ispruženima uz tijelo u drvenim sanducima što dokazuju nalazi željeznih čavala. Grobne arhitekture nije bilo, a nisu pronađeni nikakvi prilozi u grobovima.

Različito od grobova mlađeg sloja, u starijem su svi pokojnici orijentirani u smjeru istok-zapad s glavom okrenutom prema istoku. Položeni su u drveni sanduk na leđa s rukama prekriženim na prsima. Uz to, pri dva ukopa je ustanovljeno postojanje grobne rake, bez sačuvanih ostataka pokojnika. U grobu 1 uz ostatke pokojnika pronađeno je i nekoliko fragmenata brončane žice koja pripada parićima za natikače, te medaljon s prikazom sv. Josipa i malog Isusa (T. II.). Ostali grobovi nisu imali priloga. Svi otkriveni ukopi pripadaju novovjekovnom, ili čak recentnijem dobu. Pojava kada se djeca pokapaju odvojeno od odraslih najčešće se tumači činjenicom da su nekrštena djeca kao takva ukapana na drugom dijelu groblja.

Kao što je već spomenuto, pokretna arheološka građa pronađena je u začuđujuće maloj količini (T. I, 6). Tu pojavu tumačimo učestalim prekopavanjem okoliša crkve, te neprekidnom upotrebom prostora kao mjesnog groblja. Keramika koja je pronađena stratigrafski se ne može povezati sa slojevima u kojima je pronađena. Ulomak tegule *Pansiana* crvene boje s radioničkim pečatom NERO, koje se inače datiraju u 1. st., ne datira ostatke antičke arhitekture jer nije pronađen u istom kontekstu. Veličina tegule s

¹⁵ A. GLAVIČIĆ, 1992, 101.

radioničkim natpisom NERO iznosi 14,5 x 7,5 cm. Slova su izbočena, a nalaze se unutar udubljenog okvira. Slova N i E povezana su ligaturom. Sačuvana veličina pečata iznosi 5,9 x 3 cm. Ispod pečata vidljivi su ostatci polukružnih brazdi. Osim ovog ulomka tegule s pečatom, pronađeno je još nekoliko ulomaka koje nije moguće preciznije definirati. Pronađeno je i nekoliko ulomaka amfora. Izdvaja se dio oboda amfore tipa Lamboglia 2 (T. I, 4),¹⁶ jedan šiljak amfore (T. I, 5), veći fragment tubula, te ulomci novovjekovne keramike grube fature s plastičnim ukrasom (T. I, 1, 2).

Sva keramika je otkrivena fragmentarno u poremećenim slojevima sonde te ju ne možemo sa sigurnošću povezati u kontekst s antičkom arhitekturom otkrivenom na ovom lokalitetu. Osim keramičkih ulomaka, pronađene su i perlice od staklene paste koje pripadaju recentnoj ogrlici ili krunici, te novčić iz godine 1866. (T. II).

Slojevi i strukture koje se pojavljuju na ovom lokalitetu još uvijek su pomalo nejasni zbog nedovoljno istražene površine. Ipak, ovim istraživanjem upotpunjen je tlocrt antičkog objekta pri čemu su ustanovljene dvije faze: starijoj pripada masivni zid SJ 2 i vatrište, dok mlađoj pripadaju sjeverni dijelovi prostorija A i C s podnicom izrađenoj u tehnici *opus spicatum* i sustavom grijanja. Nadalje, potvrđena je starija faza crkve, a otkriveno je i istraženo ukupno 11 grobova. Ovim iskopavanjem ponovno je ukazano na postojanje kulturnog sloja koji nastaje u antičkoj Lopsiki, a traje sve do 20. st. U budućnosti bi opsežnija istraživanja trebala dati više odgovora na još uvijek neodgovorena pitanja vezana uz antički objekt i crkvu sv. Filipa i Jakova u Sv. Jurju.

Literatura

- Martina BLEČIĆ, Zaštitna arheološka istraživanja crkve sv. Filipa i Jakova u Svetom Jurju, *Senjski zbornik*, 33, Senj, 2006, 5-26.
- Aleksandra FABER, Sveti Juraj-Lopsica i Lopci, *Senjski zbornik*, 30, Senj, 2003, 629-648.
- Ante GLAVIČIĆ, Stara i nova groblja, grobovi na području grada Senja i šire Senjske okolice (I), *Senjski zbornik*, 19, Senj, 1992, 81-108.
- Ante GLAVIČIĆ, Pregled starokršćanske i srednjovjekovne baštine Like, Podgorja i Grada Senja, *Senjski zbornik*, 30, Senj, 2003, 21-82.
- Miroslav GLAVIČIĆ, Željeznodobna i antička naselja podno Velebita, *Radovi Filozofskog fakulteta Zadar*, 31(18), Zadar, 1991/92, 97-119.

¹⁶ D. P. S. PEACOCK – D. F. WILLIAMS, 1986, 98-99.

- Miroslav GLAVIČIĆ, *Civitas – municipium Lopsica, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio povijesnih znanosti*, 35(22), Zadar, 1997, 45-70.
- Zorislav HORVAT, *Ruševna crkva na groblju sv. Filipa i Jakova u Sv. Jurju kraj Senja, Senjski zbornik*, 28, Senj, 2001, 21-32.
- Adam JEAN-PIERRE, *Roman Building Materials and Tehniques*, 1999, London.
- David PEACOCK – David WILLIAMS, *Amphorae and the Roman economy*, 1986, New York.
- Marin ZANINOVIĆ, *Antička naselja ispod Velebita, Senjski zbornik*, 8, Senj, 1980, 187-196.
- Marin ZANINOVIĆ, *Stanovništvo velebitskog podgorja u antici, Senjski zbornik*, 10-11, Senj, 1984, 29-40.

THE CHURCH OF ST. PHILLIP AND ST. JACOB IN SVETI JURAJ –
RESULTS OF NEW RESEARCH

Summary

In the period from 16.11.2008 to 17.4.2009 there was conservational archaeological research into the Church of St. Phillip and Jacob in Sveti Juraj and its surroundings. Investigations were conducted along the northern wall of the church. Layers belonging to the ancient, medieval and Early Modern eras were discovered. To the layer of ancient Lopsike belong two phases. The older contains a monumental north-south '2' wall, which belongs to the perimeter wall of, so far, unknown structures. The same cultural stratum also contains the remains of hearths. In the second ancient phase originated a structure, whose ruins were also discovered in earlier studies. It is about space 'A' where at its southern wall was found a door to space 'C', and from the west side was discovered space 'B' with its floor made in the *opus spicatum* technique, and remains of the hypocaust.

In the following, medieval phase, the ancient walls were used for the basis of the Church of St. Phillip and Jacob. Then a backfilled door which led from the ancient room 'A' into room 'C' was made. The surveys also revealed some walls which due to the small investigated area cannot be safely interpreted. In the western corner of the north wall of the church there is also an ancient *spolia* built-in with a fragmented inscription. The preserved letters [...]NER AV can be restored as [Ve]NER[i] AV[G(usti) SAC(rum)]. Besides the architecture, the research revealed 11 graves from the Modern Age layer. In the same instance the separation of child and adult burials was observed. Every one was devastated by the later digging of graves. These processes influenced the small amount of movable archaeological material. Several fragments of amphorae were found, and fragments of Pansiana tegula with the signature of NERO. The continuation of archaeological research would complete the knowledge of the ancient stratum as well as the Church of St. Phillip and Jacob.

Keywords: Sv. Juraj, Church of St. Phillip and Jacob, archaeological research